

CONSTANTIN TONEGARU - UN ARGEȘEAN ÎN SERVICIILE MARINEI ROMÂNE

RADU GAVA
FLORENTINA COJOCARU

Încercăm în acest demers să-i readucem în memorie pe Constantin Tonegaru, navigatorul de origine argeșeană, slujitor în Serviciile Marinei Române, căpitan de cursă lungă, specialist în chestiuni de drept maritim și în domeniul marinei comerciale, cu o bogată activitate publicistică și o sensibilă aplecare spre poezie și proză marină, care și-a marcat biografia cu experiențe de viață tumultuoase și chiar dramatice, învăluite acum în uitarea așternută peste vremurile trecute.

Fiul lui Constantin și al Eufrosinei Tonegaru, s-a născut în orașul Curtea de Argeș, la 24 ianuarie 1883¹. Data nașterii este menționată în foaia matricolă, capitolul „starea civilă la începutul carierei militare”, aflată în fondul arhivelor Militare, deosebindu-se de cea menționată de Lucian Predescu în „Enciclopedia - Cugetarea”, pag. 856², ca fiind anul 1885, dată preluată probabil din lucrarea lui Nicolau - Stroiești, „Portrete critice”, apărută în anul 1933 la București³, în care numele Tonegaru Constantin, cu anul nașterii 1885, apare într-o pleiadă de figuri consacrate scrisului, ca membrii mai vârstnici sau mai tineri ai „Asociației Publiciștilor Români”, alături de Pop Florentin, Emanuel Elefterescu, Victor Bilciurescu, Ioan Greculescu, Leontin Iliescu, Iuliu Scriban, Munteanu - Râmnic, Ilie Torouțiu, Niculescu Varone, Radu Demetrescu-Gyr (născut la Câmpulung), numai câteva nume, dintr-un lung șir, pe care autorul lucrării i-a cunoscut și a colaborat de-a lungul anilor.

A studiat în Italia și a absolvit cu succes cursurile Institutului tehnico-nautic „Amerigo Vespucci” din Livorno, obținând licența și brevetul de căpitan de cursă lungă, cutreierând apoi, în lungi voiajuri, mărilor și oceanele, până în depărtatele porturi ale Americii de Sud, redactând cu unul din aceste prilejuri,

¹ Arhivele Militare. Fond arh. 3042 - Memorii bătrâni, nr. 3231, căpitani, litera T.

² Lucian Predescu, *Enciclopedia „Cugetarea”*, Buc. 1999, p. 856.

³ Nicolau - Stroiești, *C. Portrete critice*, Vol. 1, Buc., 1933, p. 93.

un interesant jurnal de bord pe care la publicat în anul 1905, la București cu titlul: „De pe Dunăre la Meuza”

În țară, a urmat cursurile Facultății de drept din București, specializându-se în chestiuni de drept maritim, licența în acest domeniu oferindu-i posibilitatea îndeplinirii funcției de șef al Serviciului Contencios din cadrul Direcției Serviciului Maritim Român, unde a fost detașat și a lucrat în perioada anilor 1915 - 1930, apoi ca avocat la direcția Porturilor și Căilor de Comunicații pe Apă.

În perioada 10 octombrie 1934 - 1 mai 1935, a îndeplinit funcția de avocat în cadrul Direcției P.T.T. și în cadrul Ministerului Apărării Naționale.

Ca specialist în acest domeniu, s-a distins încă din 1910 prin colaborări statornicela „Calendarul Maritim” și la revista „România maritimă și fluvială”, organ al Ligii Navale Române, susținând cu multe argumente naționalizarea agențiilor de vapoare din porturile maritime și fluviale, ca și naționalizarea echipajelor pe vase sub pavilion românesc.

În toate almanahurile ziarului „Argus”, începând din 1923 și până în 1933, a publicat un bogat material de specialitate, referitor la jurisdicția prizelor și a multiplelor aspecte legate de marina comercială, prezența sa de specialist fiind remarcată și în articolele de fond ale ziarului „Argus” - organ zilnic al comerțului, industriei și finanțelor, fondat de Simion Pauker în anul 1910, al cărui director a fost apoi, Grigore Gafencu, și al ziarului „Plutus”⁴.

De o importanță majoră și mult apreciate de specialiștii din domeniu au fost lucrările în volum separate, elaborate și publicate în perioadfa anilor 1920 - 1934: „Semaforul Dunărei și al Mării Negre”, 1920; „Codul maritim și fluvial român”, 1926, retipărit în 1934; „Procedura în materie de avarii și sinistre maritime”, 1924, retipărit în 2933; „Marina comercială. Studiu critic”, 1926; „Transporturile maritime și fluviale”, 1926; „Avarii comune în dreptul maritim”, 1927; „Abordajul dintre vapoarele Kios și Principesa Maria”, 1930; „Influența războiului mondial pe Dunăre”, 1931; „Manualul agentului de vapoare”, 1932; „De rebus Maris” 1934⁵.

Pe tărîm obștească, împreună cu alți navigatori, a pus la Galați bazele „Ligii Navale Române”, în anul 1920, organizație care în 1926 s-a transformat în Asociația Culturală și Patriotică, sub președenția M.S. Regelui Ferdinand.

În 1925 a reorganizat „Uniunea Marinarilor din România”, pusă sub președenția Principelui Nicolaie și tot în 1926 a colaborat la înființarea primei „Societăți Naționale Maritime de Transporturi și Agenții Maritime”, „Transmar”, cu sediul la Galați și cu sucursale în celelalte porturi din țară și străinătate.

Activitatea desfășurată pe tărîmul publicisticii literare a completat în

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*.

mod armonios domeniul de specialitate practicat, dezvăluindu-i firea autorului: sensibilitate, pasiune trăsături specifice genului liric sau epic.

A scris și a publicat versuri și proză în coloanele revistelor: „Pagini literare”, „Floare albastră”, „Flacăra”, „Ilustrațiunea română”, „Realitatea ilustrată”, „Magazinul”, precum și în cotidienele „Universul” și „Adevărul”, publicând apoi un volum separat, „Poezia mării”, considerat prima antologie românească de proză și versuri marine, lucrare literară care se adaugă în mod fericit prozei memorialistice a „Jurnalului de bord”, publicat în 1905.

În domeniul militar și-a făcut datoria îndeplinind servicii utile în cadrul anumitor pozițiuni.

Dosarul său militar⁶ reflectă ascensiunea de la soldat voluntar, la 1 noiembrie 1903, caporal - 6 mai 1904, sergent - 6 nov. 1904, plutonier - 1 iunie 1905, iar prin decretul 3783, la 10 mai 1913, devine sublocotenent în rezervă.

Prin înaltul decret 2559, la 1 noiembrie 1916, este avansat locotenent în cadrul Diviziei de matre, iar la 15 ianuarie 1920, primește gradul de căpitan. Și-a executat mobilizările și concentrările atât înainte cât și după război.

În timpul primului război mondial sublocotenentul Constantin Tonegaru a fost mobilizat începând cu 16 august 1916 la „Bateriile Turtucaia”, transferat la 20 august 1916 în cadrul „Apărării maritime Sulina”, apoi la „Batalionul de Debarcare - 20 martie 1917, la Comunicații pe Apă în 1918 și la Serviciul Transporturilor - 1 decembrie 1918 - 31 martie 1919.

Aprecierile din foile calificative și avansările dovedesc seriozitate în îndeplinirea datoriei militare, cu toate că uneori superiorii găsesc și lipsuri subalternilor.

„Sănătos și rezistent, a fost concentrat 10 zile și însărcinat cu instrucția oamenilor de la tunurile 150 și 152. A luat parte la toate conferințele ținute ofițerilor de rezervă.

Este inteligent și caută a se pune la curent cu instrucțiunile militare. Sunt de părere a fi concentrat pentru un timp mai îndelungat. S-a constatat că nu cunoaște destul noile regulamente de infanterie. S-a achitat bine de însărcinările avute. Merită a înainta locotenent.” - scria căpitanul Lupașcu în caracterizarea sublocotenentului de rezervă, Tonegaru Constantin, pe anul 1915 (de la 1 nov. 1914 la 31 oct. 1915)

Pe front a fost activ, a comandat o baterie la Sulina, faptele sale de arme remarcându-se în doborârea unui hidroavion inamic și în capturarea vaporului german „Letos”. A fost rănit în 1917 și internat într-un spital din Moldova.

În caracterizarea din 1918 întocmită de comandantul Nicolaie Ionescu scrie: „Sublocotenentul de rezervă Constantin Tonmegaru este un ofițer distins și cu aptitudini militare frumoase. Și-a atras laude și a fost decorat și de ruși și de noi. În serviciile anterioare ce le-a avut este absolvent al Școlii de căpitani

⁶ Arhivele Militare. Fond arhivistic 3042, Memorii bătrâni, nr. 231.

de lungă cursă din Italia (Livorno). Este licențiat în drept și cu specialitatea de drept maritim, pentru care la acest comandament, i s-a încredințat biroul contencios.

Conduce serviciul său cu multă competență și pricepere alcătuind toate dosarele vaselor capturate, peste 120, operație grea, mai cu seamă că a trebuit să se încheie târziu și repede. Urmează să aranjeze și toate dosarele vaselor rechiziționate, mai multe sute și probabil să susție și toate procesele statului cu diferiți armatori, în această materie. Merită a înainta. *Comandantul comunicațiilor pe ape N. Ionescu*⁷

A fost decorat cu „Steaua României cls. V cu spade și Ordinul Stanislav, (decorații menționate în dosarul militar) deși există surse care menționează și alte decorații: „Coroana României, Bene - Merenti, Răsplata Muncii, Avântul Țării, Crucea Comemorativă.

Dorind înaintarea în gradul de ofițer superior, căpitanul în rezervă Tonegaru Constantin din arma Justiției, conform ordinului M.A.N. 15503/1933, este admis la cursul special pe armă.

Comisia, l-a declarat nereușit, după cum se relatează într-un document semnat de generalul de divizie Gh. Manu, la 30 august 1933: „nesatisfăcând probele de examen prevăzute de R.L.I.A. art. 71 și 72”⁸.

În viața privată Constantin Tonegaru a avut parte de puternice convulsii care au culminat cu asasinarea la 27 iunie 1937⁹, a avocatului Constantin Stravolca, cunoscută figură în materie de drept, cu doctorate obținute la Paris și Liege, dar lipsit de conduită demnă în particular.

Mobilul crimei și împrejurările în care s-a comis actul dramatic au fost relateate și comentate cu lux de amănunte în presa bucureșteană a vremii.

Cu titlul „Drama de ieri”, începând din 28 iunie 1937, ziarul „Universul”¹⁰ publică un interesant serial despre crima produsă în „Clădirea românească” din Calea Victoriei nr. 2, unde avocatul Stravolca își vizita o clientă, pe doamna colonel Paraschivescu, care ocupa un apartament la etajul 3. În dreptul ascensorului, a fost așteptat și apoi atacat de C. Tonegaru. Încingându-se lupta, acesta și-a lovit adversarul cu tocul revolverului provocându-i lui Stravolca o rană sângerândă, care l-a determinat să plece. Rămas liber, Tonegaru a tras asupra lui un foc, apoi 2 gloanțe și ar mai fi tras și pe al patrulea, dar arma nu l-a mai ajutat.

În urma acestor încleștări, Stravolca ajunge la Spitalul de Urgență, unde și face și testamentul, iar Tonegaru, după ce și-a abandonat revolverul, în grabă s-a predat Prefecturii Poliției.

Motivul Crimei l-a constituit soția lui Tonegaru, fostă domnișoară

⁷ *ibidem*.

⁸ *ibidem*.

⁹ Lucian Predescu, *Enciclopedia „Cugetarea”* p. 817-818.

¹⁰ „Universul”, București, 28 iulie 1937.

Florica Zorilă, care din motive „necunoscute” a înaintat divorț, lundu-l ca apărător pe C. Stravolca. Acesta reușise să obțină pentru clienta sa și o pensie alimentară de la fostul soț. „Acordarea acestei pensii - se spune în periodicul citat - era marele necaz al atentatorului. El nu se putea împăca cu ideea de a servi fostei sale soții pensie alimentară, mai ales că o și bănuia că are legături cu avocatul”

Declarațiile scrise ale atentatorului și la interogatoriu, deși motivează gestul, din cauza nervozității neavând intenția să-l omoare, scot în evidență multiplele motive ale acțiunii violente care l-a adus pe Tonegaru în fața justiției: „i-a stricat casa, i-a luat soția, a împins-o să facă acțiune penibilă de pensie alimentară, a asmuțit toate urgiile asupra lui, l-a terorizat cu amenințări și ridicul, i-a trimis invitație la nunta ce urma să facă cu soția lui divorțată, când a reușit să înfiripe un nou cămin, i-a ofensat soția cu orice prilej, a vrut să-i ceară socoteală dar era farsor”.

În testamentul făcut de Stravolca pe patul de spital i se lăsa fostei soții a lui Tonegaru 1/3 din avere, fapt ce confirmă legăturile pe care le-a avut cu clienta lui, viitoarea soție.

Tot la fel a lăsat și fostei sale soții - Arabela Armășescu, cunoscută de Stravolca din procesul morții violente a avocatului - Urseanu, când prin pledoaria depusă, Curtea cu juri din București o achită.

După anchetări și audieri care au durat aproape un an, Constantin Tonegaru este trimis la 6 aprilie în judecata Consiliului de Reformă al Corpului 2 Armată, prin Ordinul de zi al al Ministerului Apărării Naționale 279 din 30 martie 1938 și Ordinul de zi al Comandantului nr.2/1938.